

IRLANDA: EUROA, HIGIEZINEN BURBUILA ETA GAUR EGUNGO EGOERA

AITOR ARAMBURU LEUNDA

Finantza Ekonomia saila II

Enpresa Ikasketen Unibertsitate Eskola

Universidad del País Vasco/Euskal Herriko Unibertsitatea UPV/EHU

Oñati plaza 1, 20018 Donostia-San Sebastián

aitor.aramburu@ehu.es

GARBINE ARAMBURU LEUNDA

Finantza Ekonomia saila I

Enpresa Ikasketen Unibertsitate Eskola

Universidad del País Vasco/Euskal Herriko Unibertsitatea UPV/EHU

Oñati plaza 1, 20018 Donostia-San Sebastián

garbine.aramburu@ehu.es

LABURPENA

90. hamarkadaren hasieran Gobernu irlandarrak bertako ekonomian eragin positiboa izango zuten hainbat erabaki estrategiko hartu zituen. Erabaki hauek zergen murrizketak eta ekonomiaren liberalizazioa suposatzen zituzten. Honi esker esportazioak hazkunde ekonomikoaren bultzatzaile nagusi bihurtu ziren. XXI. mendearen hasieran higiezin sektoreak kanpo sektorea ordezkatzeko du ekonomiaren dinamizatzaile nagusi bezala. Euroan sartzeak, atzerriko aurrezkiak etxebizitzaren erosketara bideratuz, higiezin burbuilaren sorrera ahalbidetu zuen. Higiezin sektorean oinarritutako hazkunde ekonomikoa 2007. urtean eztanda egin zuen finantza krisi globalaren ondorioz bukatu egingo da. Gaur egun, Irlandako ekonomia hazkunde jasangaitzeko garai horren ondorioak pairatzen ari da. Hau dela

eta, krisi sakoneko egoera bat igarotzen ari da, Europar Batasunak erreskatatu behar izan du eta bere finantza sektorearen zati handi bat sektore publikoaren esku dago.

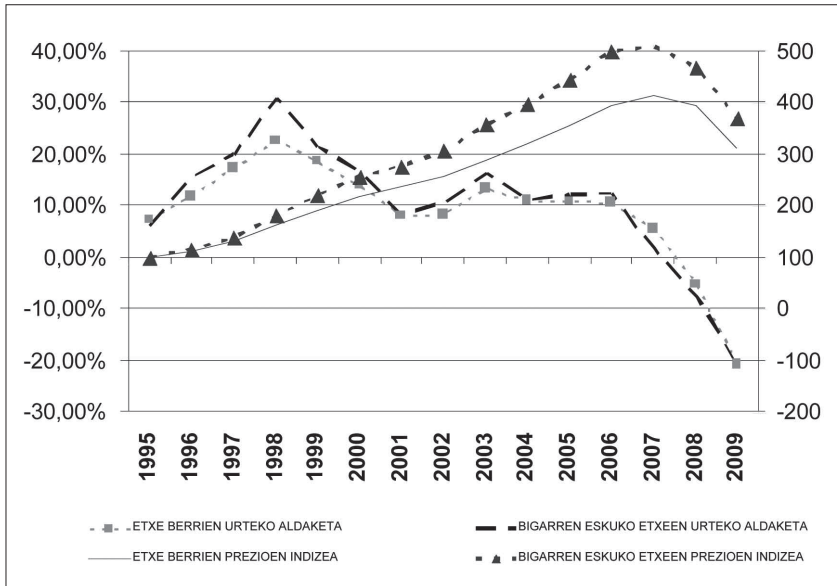
Hitz klabeak: Euroa, Higiezinaren Burbuila, Finantza Krisia, Bankuen Erreskatea, Defizit Fiskala.

1. SARRERA

Irlandako higiezinaren merkatuaren urrezko garaia joan den mendeko 90. hamarkadaren erdialdean hasi zen eta 2007. urtera arte iraun zuen. Etapa hau bi zati erabat desberdinek osatu zuten. Lehenengo zatia 1995. urtean hasi zen eta 2001 urtera arte iraun zuen. Garai honetan Irlanda “Tigre zelta” (Celtic Tiger) bezala ezagutua izan zen eta etxebizitzaren prezioen gorakadaren faktore nagusia atzerriko inbertsioari esker lortutako hazkunde ekonomikoa izan zen. Aldiz, bigarren zatian higiezinaren burbuila bat bizitu zuen, non prezioen igoeraren faktore nagusia euroari esker atzerriko zetorren gehiegizko kredituak elikatutako interes espekulatuak izan zen. Urte hauetan zehar etxebizitzaren salmenta kopuru maximoa lortu zen (111.790 unitate 2006. urtean), etxebizitzak eraikitzeko baimen kopuru maximoa eskatu zen (27.512 2004. urtean) eta etxebizitzaren eraikuntzak inoizko BPGaren portzentaje altuena lortu zuen (%14 2006. urtean). 1995 eta 2007 urteen artean etxebizitza berrien prezioak %313,67an hazi ziren eta bigarren eskukoak %408,46an, hots urteko batez bestez %12,5 eta %14,5 hazi ziren (1. GRAFIKOA). Halaber, egoera ekonomikoaren hobekuntzak 1996 eta 2007 urteen artean 420.000 pertsonatako migrazio neto positiboa izan zuen, hots populazio osoaren %10 ingurukoa. Sortutako burbuila lehertu zenean, Irlandako ekonomia erabat ahulduta geratu. Batez ere, bertako finantza sektorea, non Gobernuak hainbat banku nazionalizatu behar izan zituen porrotetik salbatzeko asmoz. Honek Gobernuaren defizita izugarri hazi zuen, eta ondorioz, Europar Batasunaren erreskatea onartu behar izan zuen.

Hurrengo ataletan XX. mendearen azkenengo urtetatik 2007. urtera iraun zuen higiezinaren sektorearen hazkunde garaia aztertuko dugu. Azterketa hau burutzeko eskaria eta eskaintzaren hazkundean eragin zuten faktoreez gain, higiezinaren burbuilaren sorreran eragin zuten beste faktoreak aztertuko ditugu. Azken hauen artean euroa moneta bezala hartzeak izan zuen eraginaz hitz egingo dugu. Ondoren garai honetan sortutako desoreka ekonomikoaz jardungo gara eta, azkenik, gaur egungo egoera aipatuko dugu.

1. Grafikoa. etxebizitzien prezioak, urteko aldaketak (ezkerreko eskala) eta prezioen indizearen bilakaera 1995 = 100 (eskuineko eskala)

Iturria: The Department of the Environment, Community and Local Government

2. ETXEBIZITZEN ESKARIAN ERAGITEN DUTEN FAKTOREAK

a) Faktore demografikoak

Irlandak 90. hamarkadaren erdialdetik bizitzten hasi ziren hazkuntza ekonomiko garaiak urte luzez bitzitateko migrazio neto negatiboarekin¹ bukatu zuen. Horrela, Irlandara etortzen hasi ziren atzerriarren kopurua handiagoa izango zen atzerriara joango ziren irlandarren kopurua baino. Atzeritik etorritako pertsonak immigranteak eta bere garaian, momentuko egoera ekonomiko ahularen ondorioz, atzerriara joandako irlandarrak ziren..

Horrela, 1990 eta 1999 urteen artean familia bat osatzeko adin tartean zeuden biztanleen kopurua 727.000 pertsonetatik 821.000 pertsonetara igo zen, hots, 25 eta 39 urteen artean zeuden biztanleen kopurua.

1. 80. hamarkadatik aurrera emigranteen kopurua inmigranteena baino handiagoa zen. Tendentzia hau hazkunde garaiak hastean bukatuko da.

1996. urtetik aurrera fluxu migratzailea negatiboa izatetik positiboa izatera pasatzeak, etxebizitzaren eskaria urtean batez bestez 6000 unitateetan igoarazi zuen 1996-2001 urteen artean (Duffy, Fitz Gerald, Hore, Kearney eta MacCoille, 2001).

b) Alokairura bideratzea helburu duen etxebizitzaren eskaria

2001 urtearen inguruan ordura arte ezezaguna zen fenomeno bat agertu zen Irlandako higiezinaren sektorean, hots, etxebizitza alokairuan uzteko helburua zuen eskaria agertzen hasi zen. Garai hartan Irlandak Europako alokairu merkatu txikienetakoa zuen, etxebizitzaren %15a soilik bideratzen baitzen alokairura (Conefrey eta Fitz Gerald, 2009). Horrela, 2003 eta 2007 urteen artean izugarri hazi zen etxebizitza errentara bideratzea helburu zuen eskaria (“buy to let”). Gertakizun hau alokairura bideratzea helburu zuten erosketen hipoteken kopuruan nabarmendu zen. 2003. urtean etxebizitzaren erosketara bideratutako hipoteka guztien %17ak etxea errentan helburua uztea zuen, aldiz, 2007. urtean kopuru hau %26ra igo zen. “Buy to let” merkatuan inbertitzaile txikiak ziren nagusi. Inbertitzaile hauek mozkin altuak lortzeko asmoz sartu ziren merkatu honetan, kasu askotan lehen etxebizitzaren bila zebilen eskaria baztertuaz eta higiezinaren prezioa modu esanguratsu batean gorantz bultzatuz. Zentzu honetan, 2004. urtean burututako etxebizitzaren salerosketaren %30ak errenta merkatua zuen helburu (Koeva eta Moreno, 2004).

c) Etxebizitzaren prezioa etorkizunean birbalarizatuko denaren espektatiba

1996 eta 2001 urteen artean emandako hazkunde ekonomikoak enplegua, diru sarrerak eta immigrante kopuruan positiboki eragin zuen. Guzti honek eragin nabarmena izan zuen etxebizitzaren eskarian, prezioen gorakada izugarria ekarriz. Egoera ekonomiko positiboak bultzatutako prezioen gorakada 1996-2001 urteen artean eman zen, hurrengo urteetan prezioen gorakadaren bultzatzaile nagusiak arrazoi espekulatiboak izan ziren.

Etxebizitzaren prezioak hainbat urtetan gorakada altuak jasateak irlandarrek etxebizitzarekiko zeukaten kontzeptuan eragin zuen, izan ere, 1996 eta 2001 urteen artean etxebizitza berrien prezioak %135ean igo ziren, hau da, batez bestez urteko %18,6a. Horrela, errenta bat ordaintzen ari zirenek ea erostea hobe ez ote zen planteatzen hasi ziren. Bestalde, geroz eta prezio altuagoen ondorioz, lehenengo etxebizitzaren erosle potentzialen artean etsipena hasi zen hedatzen etxe bat erosteko posibilitateak geroz eta urriagoak baitziren.

Prezioen etengabeko gorakadaren ondorioz, etxebizitza bat erostea inbertitzaile txikien inbertsio estrategia nagusia bihurtu zen. Akzioetan eta

bonoetan burututako inbertsioak garrantzia galtzen hasi ziren eta geroz eta ohikoagoa bihurtu zen iraganeko esperientzietan oinarrituz, etorkizuneko prezioak igoko zirenen espektatiben ondorioz etxebizitza batean inbertitzea. Inbertitzeko arrazoi hau burbuila espekulatibo batean oinarritzen den merkatu baten sintoma besterik ez da (Evans eta Hartwich, 2005).

d) Faktore makroekonomikoak

Etxebizitzaren eskarian eragin zuen beste faktore bat 90. hamarkadaren erdialdetik aurrera Irlanda bizitzaren hasten den garai ekonomiko oparoa da. Urte hauetan irlandarren errenta erabilgarria modu esanguratsuan igotzeaz gain, enpleguaren sorreran eragin nabarmena izan zuen. Zentzu honetan, desenplegu tasa 1995. urtean %12koa bazen, 2001 urtean %4 ingurukoa zen eta tasa horietan mantendu zen 2007 urtean krisiak eztanda egin arte. Garai honetan 819.900 enplegu sortu ziren, epe berean langile kopurua 1.281.700 izatetik tik, 2.101.600 izatera pasa zen. Ekonomiaren egoera gozoak nabarmenki eragin zuen etxebizitzaren eskarian, familien erosketa ahalmen altuagoak etxebizitza hobeago bat lor zezaten ahalbidetzen baitzien (Connor, Flavin, eta O’Kelly, 2010).

e) Asetu gabeko eskari baten existentzia

“Tigre zeltaren” garaiaren hasieran, Irlandan zegoen etxebizitza kopurua antzeko aberastasun mailako beste edozein herrialdeetan aurki zitekeena baino txikiagoa zen. Antzeko aberastasun mailako herrialde baten antzeko etxebizitza stocka edukitzeko, etxebizitza kopuruak zortziren batean hazi beharko zukeen (Conefrey eta Fitzgerald, 2009).

3. ETXEBIZITZEN ESKAINTZAN ERAGITEN DUTEN FAKTOREAK

90. hamarkadaren erdialdean, Irlandako ekonomia azkar hazten hasten denean, etxebizitzaren eskaintzan ematen ziren gehikuntzak ez ziren nahikoak geroz eta handiagoa zen eskariari erantzuteko. Eskaria eskaintza baino nabarmenki handiagoa zenez, prezioen azkar hasi ziren gorantz egiten (Connor *et al.*, 2010). Eskaintzaren erantzuna eskariari erantzuteko nahikoa ez izatearen arrazoia ez izan zen legeak zurruneagiak zirenik, etxegileek etxebizitzaren prezioak etorkizuneari askotaz gehiago igoko zirenen espektatibak baizik. Ondorioz, etxebizitzaren eraikuntza atzeratzen zuten etorkizuneari garestiago saltzeko asmoz. Halaber, eskaintza eskaria asetzeko nahikoa ez zenez, bazekiten prezioen gorakadan eragiten ari zirela. Milurteko berria iristean, gutxiegiako eskaintzaren egoera hau aldatu egin zen. Etxebizitzaren eskaintza izugarria hazi zen. Aldaketa honetan bi faktorek

eragin zuten. Alde batetik, etxegileak prezioak denbora asko igo zirela konturatu ziren eta maximo batera iritsi zirenaren ustea zuten, horregatik etxeak etengabe eraikitzeari ekin zioten. Bestalde, Gobernu zentrala higiezinaren merkaturaren eskasiak ekonomian izan zitzakeen arazoez konturatu zen. Horregatik, bere eskuetan zeuden neurri guztiak hartu zituen etxebizitzaren eskaintza areagotzeko asmoz. Horrela, eskaintza izugarri hazi zen. Zentzu honetan, bukatutako etxebizitza kopurua 30.575ekoa bazen 1995 urtean, 2006 urtean 93.419koa zen (2. GRAFIKOA), non orain arteko errekorra lortu zen. Eskaintzaren gorakadak 1995 urtean etxebizitza stocka 1.242.000 etxebizitza izatetik, 2007 urtean 1.882.000 etxebizitza izatera pasa zuen (3. GRAFIKOA).

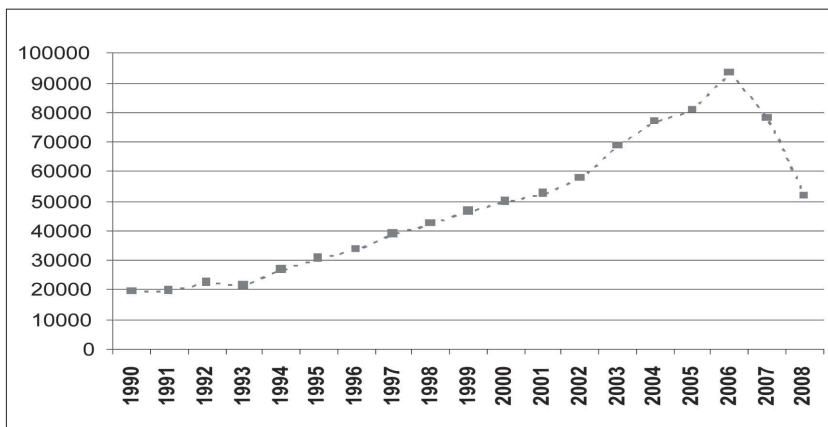
Eskaintzaren erreakzioa berandu etorri zen eta eskariari ez zion behar bezala erantzuten. Horrela, oso antzekoak ziren etxe blokeak era masiboan egiten hasi ziren, ordura arte ohikoena familia bakarreko etxeak zirenean. Etxe bloke hauek eraikitzen ziren inguruetan ez zen ia zerbitzurik eskaintzen eta beraien kalitatea ordura arte eraikita zeuden etxeena baino baxuagoa zen (Evans eta Hartwich, 2005). Eraikuntza modu masibo honek eskariaren zati bati soilik erantzuten zion, etxebizitza merke bat erosi nahi zuen eskariari erantzuten ziolako eta ez etxebizitza handi eta lorategidun bat nahi zuen eskariari. Ondorioz, lehenengo etxe motaren prezioa egonkortzea lortu zuen, baina ez familia bakarreko etxeena, honek gorantz jarraitu baitzuen.

4. ETXEBIZITZEN PREZIOAN ERAGIN ZUTEN BESTE FAKTORE BATZUK

Irlanda euroan sartzeak bertako interes tasen beherakada bat suposatu zuen. 90. hamarkadaren hasieran Irlandako interes tasak Europako herrialde nagusienek baino altuagoak ziren. Bereziki Alemaniarenak baino, zeinak Europako tipoen erreferentziatzat hartzen diren. Interes tasen arteko diferentzial honen arrazoia libra irlandarrei beste herrialdeen monetetikiko eskatzen zitzaion arrisku prima altuagoa zen.

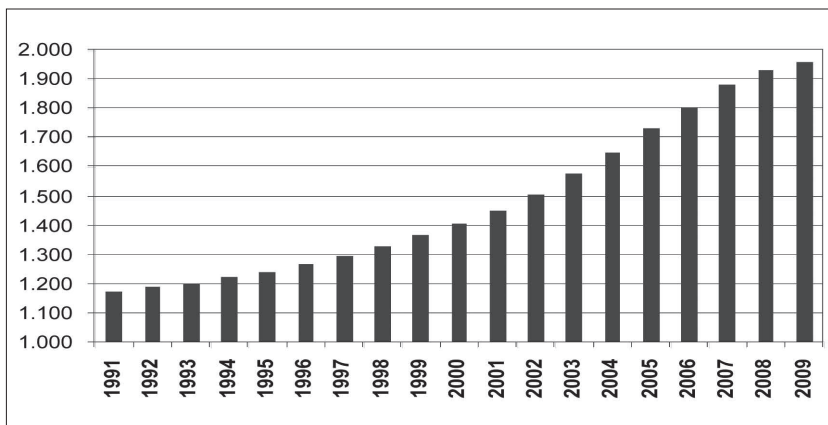
90. hamarkadaren erdialdean, Irlanda euroan sartuko zela ziurtatu zenean, bertako interes tasak Europako beste herrialdeen eta hurbiltzen hasi ziren. Zentzu honetan, 1996an Irlandari Alemaniarekiko exijitzen zitzaion arrisku saria 150 puntu basikotakoa bazen, 1999 urtean 20takoa soilik zen (4. GRAFIKOA). Jaitsiera honek etxebizitzak erosteko ematen ziren maileguen interes tasen jaitsieran eragin zuen. Horrela, 1992an %14ko interes tasa bat ordaintzen bazen, 1999. urtean %4 soilik ordaintzen zen. Aldiz termino errealetan 1999 eta 2007 urteen artean zero inguruan ibili ziren.

2. Grafikoa: Bukatutako etxebizitzak

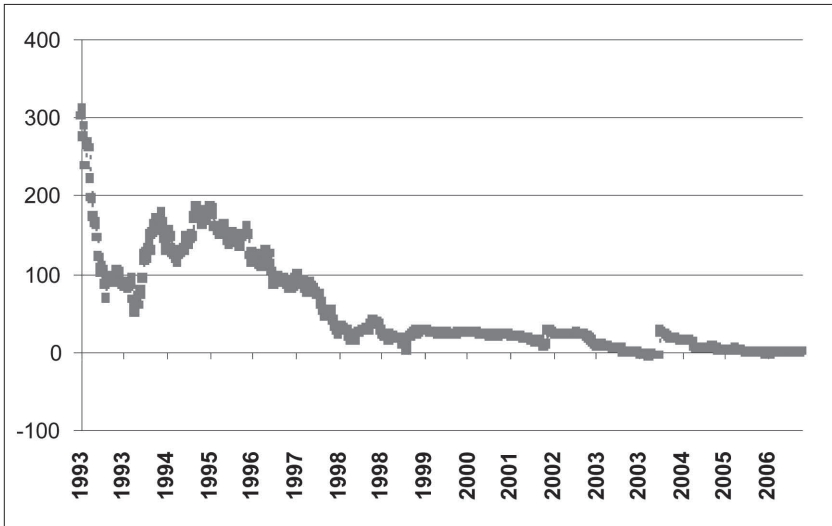
Iturria: Environment, Community and local Government.

3. Grafikoa: Etxebizitza kopurua (milakoetan) abenduaren 31an

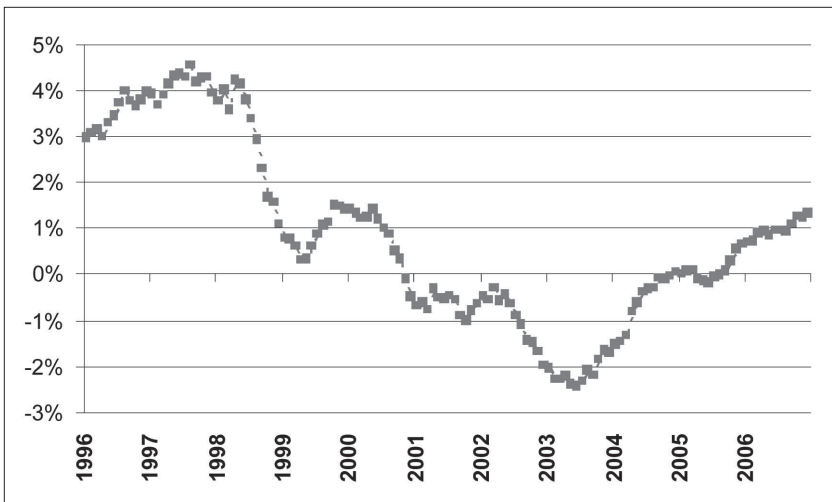
Iturria: Environment, Community and local Government.

4. Grafikoa: 10 urteko bono irlandarra eta alemaniarraren arteko diferentziala (p.b.etan)

Iturria: Bloomberg.

5. Grafikoa: Interes tasa errealak

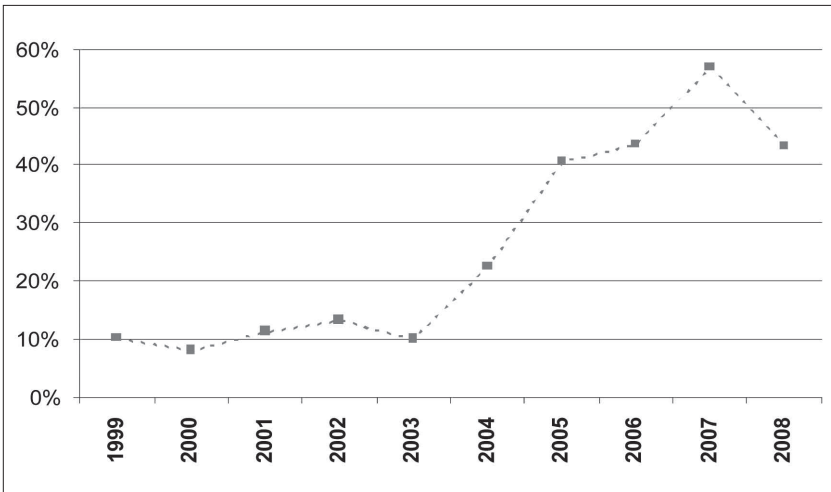
Iturria: Bloomberg.

Aipatutako interes tasen beherakadaz gain, Europako Banku Zentralak (EBZ) martxan jarritako moneta politika hedakorrak ere lagundu zuen maileguen interes tasak baxu mantentzearen bidez. 2000. urteko krisi teknologikoaren ondorioz, EBZk 2001 eta 2005 urteen artean moneta politika hedakor bat ezarri zuen, Europako hainbat herrialde, horien artean Alemania eta Frantzia, krisi ekonomiko batean murgildurik baitzeuden. Irlandaren egoera guztiz kontrako zen, aurreko urteetako hazkunde ekonomikoak jarraitzen baitzuen. Eurogunean martxan zegoen moneta politika hedakorra eta Irlandaren hazkunde ekonomikoaren ondorioz, Irlandak 2001 eta 2004 urteen artean interes tasa negatiboak izan zituen (5. GRAFIKOA).

Bestalde, euroan sartzeak Irlandari eskatzen zitzaion arrisku saria desagertzea ekarri zuen, horrela atzerritik zetorren finantzaketaren eskuragarritasuna merkeago eta areago egin zen (Honohan, 2009). Egoera hau aprobetxatuz, Irlandako bankuak, batez ere 2003 urteaz geroztik, finantzaketa atzerritik lortzen hasi ziren bertako finantzaketa beharrei erantzuteko asmoz. Bankuek atzerritik lortutako finantzaketa oso altua izan zen, beraien kanpo zorra BPGaren %10a izatetik, %60a izatera pasa zelarik (6. GRAFIKOA). Atzerritik zetorren finantzaketa merke hau sektore pribatuari emaniko kredituan islatu zen. Horrela, sektore pribatuari zuzenduriko kreditua 1998 urtean BPGaren %102a izatetik, 2008 urtean %217a izatera pasa zen. Kredituaren gorakadaren onuradun nagusia higiezinetera zuzenduriko kreditua izan zen. Sektore honek bereganatzen zuen kredituaren hazkundearen zati nagusia, sektore produktibora zuzentzen ziren baliabide finantzarioak murriztuaz. Zentzu honetan, 2001 eta 2007 urteen artean higiezin sektore zuzenduriko kreditua urteko batez bestez %36an hazi zen, sektore pribatu guztiak jasotakoaren batez bestekoa nabarmen gaintuaz. Sektore pribatura zuzenduriko kreditua urteko batez bestez %24an hazi zen epe horretan bertan (7. GRAFIKOA). Kelly (2009)ren ustez, etxebizitzaren prezioaren gehiegizko gorakada ez zen interes tasa baxuen ondorioa izan, baizik eta atzerritik modu merke eta masibo batean lortutako finantzaketaren ondorioa baizik. Etxebizitzaren eskaintza epe laburrera zurrunda denez, kredituaren eskuragarritasuna izaten zen eskarian eragiten zuen faktore nagusia eta ondorioz, baita prezioen gorabeheretan ere.

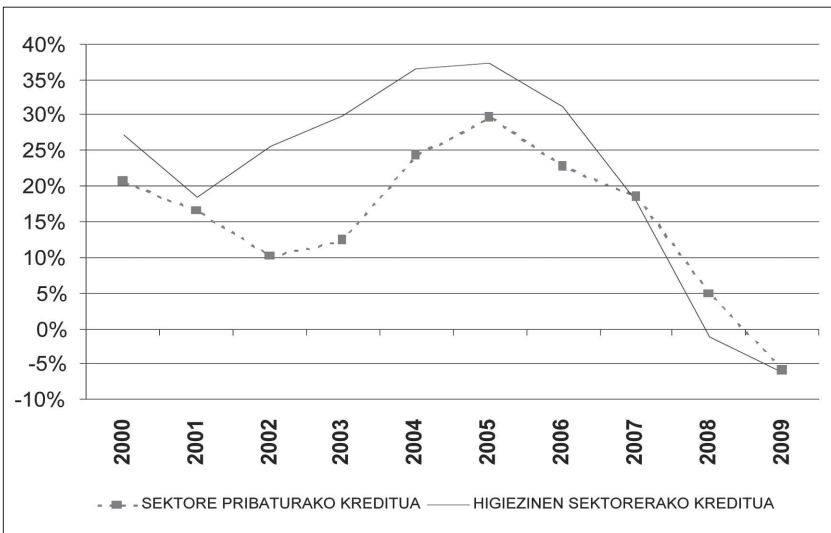
Euroan sartu aurretik, ohikoena eskaintako maileguen gehiengoa bezeroen gordailuen bidez finantzatzea izaten zen. Izan ere, 1999. urtean sektore pribatuari emandako maileguen %77a gordailuen bidez finantzatzen zen. Kredituaren hazkunde azkarra ezinezkoa izan zen gordailuen bidez bakarrik finantzatzea, ondorioz 2007. urtean kredituaren %48a soilik finantzatzen zen gordailuen bidez. Beste modu batera esanda, Gordailuen defizita kredituarekiko BPGaren %27a izatetik %103a izatera pasa zen 1999-2007 urteen artean (8. GRAFIKOA). Defizit hau finantzatzeko bankuek titulizazioak, zedula hipotekarioak eta bonoak jaulki zituzten. Aurrezki globala altua zenez, tresna finantzario hauen zati handi bat atzerria saldu zen (Honohan, 2009).

6. Grafikoa: Irlandako finantza erakundeen kanpo zorra BPGarekiko

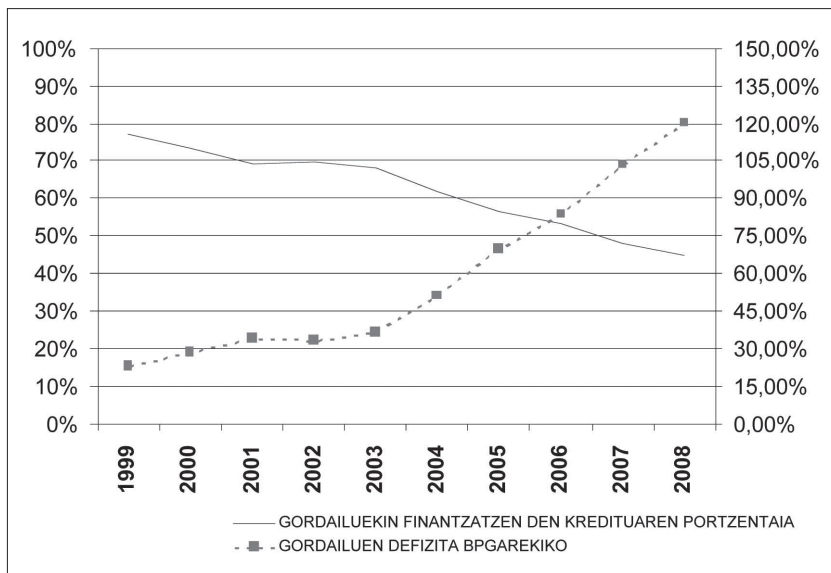
Iturria: Irlandako Banku Zentrala. AMECO.

7. Grafikoa: Sektore pribatura eta higiezinaren sektorerako zuzenduriko kredituaren urteko hazkundea

Iturria: Irlandako Banku Zentrala.

8. Grafikoa: Gordailuekin finantzatzeko den kredituaren portzentaia (ezkerreko eskala) eta gordailuen defizita BPGarekiko (eskuineko eskala)

Iturria: Irlandako Banku Zentrala.

Kredituaren ugaritasun honek bankuek kreditu bat emateko orduan eskatzen zituzten betebeharrak murriztea ekarri zuen (Kelly, 2009). Zentzu honetan, mailegua / balioa (LTV) ratioa handituz joan ziren. Exijitzen zen errentaren proportzioa maileguaren balioarekiko geroz eta txikiagoa zen. Azkenik, maileguen mugaeguna ere luzatuaz joan ziren.

Kredituaren hazkunde azkarrean oso garrantzitsua izan zen Irlandako Banku Zentralaren pasibotasuna bankuen jarduera erregulatzeko orduan. Inongo momentutan ez zuen ezer egin bere inguruan sortzen ari zen kreditu burbuila geldiarazteko asmoz. Jarrera honen arrazoia erregimen erregulatuarearen ahultasuna eta inefikazia dira (Connor et al., 2010). Honohan (2009)ren ustetan, Anglo Irish Bank eta Irish Nationwide bankuen balantzeen hazkunde azkarrak ez zen normala eta kasu horren aurrean erregulatuak zerbitu egin behar zuten. Erregulatuarearen parte hartze faltak finantza entitateek arriskuaren metaketan jarrai zezaten ahalbidetu zuen eta beraz, higiezin burbuilak puze jarraitu zuen.

Bestalde, urte hauetan Irlandako Gobernuak politika fiskalaren bidez ekonomiaren gehiegizko hazkuntza hau geldiarazi zezakeen politika

fiskal murriztaile bat martxan jarri beharrean. Hala ere, bere egoera fiskala ahulduko zuen politika hedakor bati ekin zion (Regling eta Watson, 2010). Ondorioz, oraindik ere, indar gehiago eman zion ekonomiari, berau baretzen saiatu beharrean.

5. HAZKUNDE GARAIAN METATUTAKO DESOREKA EKONOMIKOAK

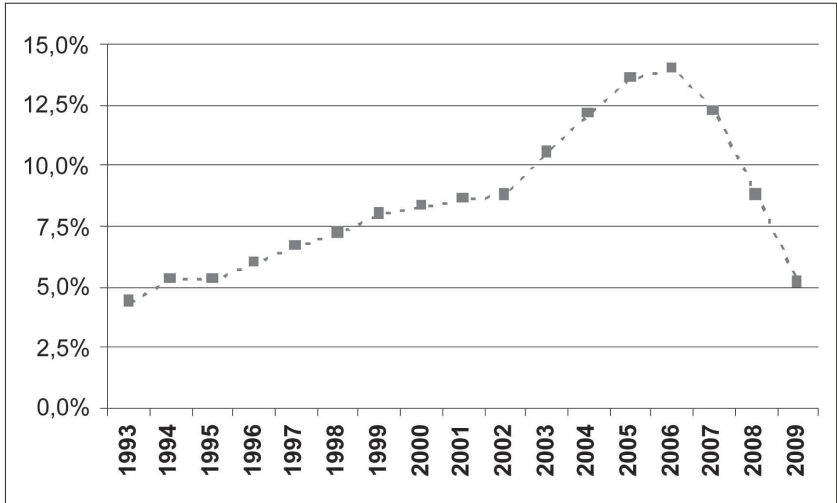
Irlandak 2000. urtetik 2007. urtera arte bizi izandako hazkundearen motor nagusia higiezinaren sektorea izan zen. Sektore honetan burbuila espekulatibo bat joan zen sortzen. Bere leherketak ondorio larriak ekarri zituen Irlandako ekonomiarentzat.

Higiezinaren inguruan sorturiko burbuilak baliabide ugari sektore horretara bideratu zituen. Ondorioz, hazkunde ekonomikoa geroz eta desorekatuagoa bihurtzen ari zen eraikuntzaren sektorearen pisuaren gorakada zela eta. Etxebizitzaren eraikuntzaren sektoreak BPGan zuen pisua %5,30etik %14ra pasa zen epealdi berean (9. GRAFIKOA). Enplegu ugari sortu zen sektore honen inguruan eta berau izan zen desenplegua urte luzez %4aren inguruan egotearen arrazoi nagusia (Whelan, 2008). Eraikuntzaren sektorean lan egiten zuten langileen proportzioa igo egin zen %7,50etik %13,40ra 1995-2007 urteen artean (10. GRAFIKOA). Egoera honek “crowding out” efektu bat suposatu zuen sektore produktiboarekiko (Conefrey eta Fitz Gerald, 2009) eta ondorioz, Irlandako ekonomia lehiakortasuna galtzen joan zen produktibitatearen hazkunde baxuek soldaten igoerak ezin baitzituzten konpentsatu. Lehiakortasun falta hau kontu korronteko defizit batean islatu zen. Irlanda kontu korronteko superabit bat izatetik defizit bat izatera pasa zen.

Aurreko atalean aipatu dugun bankuek kredituaren hedapenean izandako paper aktiboak, ondorio oso txarrak izan zituen finantza sektorearengan. Horrela, bankuen egoera oso larria izan zen eta banku batzuk estatuaren menpe geratu behar izan zuten eta beste batzuk estatuaren laguntzak jaso zituzten kapital gisa. Gainera bankuen beraien mailegu berrien zati handi bat atzerritik zetozen finantza iturrien bidez finantzatu izanak, kanpo finantzaketarekiko menpekotasuna areagotu zuen. Gaur egun, bankuen arteko merkaturia izoztuta dagoenez, Irlandako bankuek finantzaketa iturri alternatiboak erabili beharko dituzte, horien artean EBZk ematen duen finantzaketa aipa genezake.

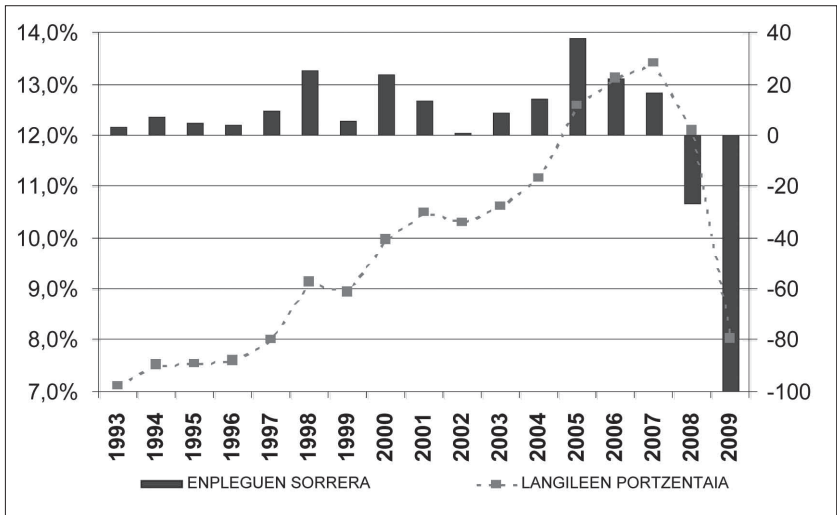
Kredituaren hedapen azkarrak familien zorpetze maila izugarri igo zuen. Horrela, 2002. urtean familien zorra beraien errenta erabilgarriaren %107,5ekoa bazen, 2007. urtean %193,5 izatera pasatu zen.

9. Grafikoa: Etxebizitzen sektorearen pisua BPGarekiko

Iturria: AMECO.

10. Grafikoa: Eraikuntzan lan egiten duten langileen proportzioa osoarekiko (ezkerreko eskala) eta enpleguen sorrera eraikuntza sektorean (milakoetan) (eskuiko eskala)

Iturria: Laborsta. Elaborazio propioa.

Etxebizitzaren prezioen eta alokairuen errenten arteko erlazio oreka mailetatik urrundu egin zen urteotan. Ondorioz, datozen urteetan oreka puntu batetara iristeko beharrezkoa izango da prezioak jaitea edo alokairuen errentak igotzea.

6. GAUR EGUNGO EGOERA

Burbuilaren leherketaren ondorioz Irlandako ekonomia hondoa jota geratu zen. Horrela, desenpleguak gorantz egin zuen azkar batean. Krisia hasi aurretik %4an zegoen eta gaur egun %14 inguruan kokatu da. Inflazio tasek beherantz egin zuten eta 2009 eta 2010 urteetan deflazioan murgildurik egon ziren. 2011. urtean deflaziotik irtetea lortu zuen eta gaur egun Irlandako inflazio tasa %1,4an kokatzen da, Euroguneko batez besteko inflazio tasarengandik urrun, berau %2,8koa baita. Bestalde, Irlandako ekonomia 2007. urteko bigarren hiruhilekoan hazkunde ekonomiko negatiboa jasaten hazi zen, eta esan liteke 2011 urtera arte ez dela zulotik atera. 2011 urtera arte ez baititu izan hazkunde positiboko bi hiruhilabete jarraian izan. Hazkunde honen arrazoi nagusia kanpo merkataritzaren gorakada izan da. Horretarako Irlandak, soldaten murrizketa burutuaz, esfortzu handia egin behar izan du lehiakortasuna kanpo merkataritzan berreskuratzeko asmoz. Irlanda moneta propioa ez duenez, ezin du bere devaluaziorik burutu eta ondorioz lehiakortasuna berreskuratzeko neurriak gogorrak izaten dira.

Finantza sektoreak aurreko hazkunde garaian hartutako gehiegizko arriskuek berau porrotaren bidean ezarri zuten. Hau dela eta, Gobernuak bi banku nazionalizatu zituen eta beste hainbati kapitala zabaltzeko dirulaguntzak eman zizkion. Estatua bankuen galeren jabe egiteak Gobernuaren kontuetan eragin benetan negatiboa izan zuen. Horrela, defizit publikoa BPGaren %32ra iritsi baitzen. Momentu honetan Irlanda Gobernuaren bonuen arrisku prima finantza ezin daitekeen maila batetara iritsi zen eta Gobernuak Europar Batasuna eta FMiren erreskatea onartu behar izan zuen 2009. urteko azaroan. Erreskate hau 85.000 milioi eurotako izan zen. Gaur egun, Irlanda bere egoera fiskala konpontzeko asmoz austeritate politika bat ari da burutzen. Honek bere arrisku saria %6 inguruan egonkortzea ekarri du, %11n ibili eta gero. Bere helburua 2013. urtean berriro ere finantza merkatuen bidez finantzaketa lortzen hastea da.

7. ONDORIOAK

Eurogunea ez da area monetario optimo bat. Irlanda da horren adibide garbiena. Irlandaren egitura ekonomikoa Euroguneko herrialde

nagusienekiko guttiz desberdina da, ondorioz gertatu zaiona aurreikus zitekeen Irlandak eurora sartzea erabaki zuen momentuan. XXI. mendearen hasieran, euroa martxan jarri zenean, EBZk burututako moneta politikak ez zien Irlandaren behar ekonomikoei erantzuten, baizik eta Europako herrialde nagusien egoerari bazik. Hau dela eta, EBZk Europako herrialde nagusienak krisitik ateratzeko moneta politika hedakor bat bultzatu zuen. Horrela, 2005. urtean interes tasak igotzeari ekin zionean, dagoeneko berandu zen bertako burbuila ekiditeko. Ordurako arte Irlandako higiezin sektorea gehiegi hazi zen eta interes tasen igoerak bere leherketa bat besterik ez zuen suposatuko.

Ezin da esan 2000. urtetik aurrera etxebizitzaren prezioen inguruan sortzen den burbuilaren errudun bakarra euroa denik. Irlanda bertako barne faktoreek ere garrantzia handia izan zuten bere sorreran. Hala, bertako banku zentralak finantza sektorean burututako gainbegiraketa kaxkarrak eta Gobernuak burututako politika fiskala ekonomiaren gehiegizko hazkuntza hozteko erabili ez izanak, faktore klabeak izan ziren burbuilaren sorreran.

Irlandaren egoerak garbi uzten ditu moneta politika eta kanbio politikaren eskuduntzak entitate supranazional baten esku uzteak dakartzan desabantailak. Irlandak krisi egoeratik ateratzeko eta kanpo merkataritzan lehiakortasuna errekupeartzeko doikuntza sakonak egin behar izan ditu. Aldiz, bere moneta propioa balu, bere devaluazioa bultzatzea nahikoa izango litzateke helburu bera lortzeko.

8. BIBLIOGRAFIA

- CERRA, V. eta SOIKKELI, J. (2002): "How competitive is Irish manufacturing", IMF WORKING PAPER WP/02/160.
- CONEFREY, T. eta FITZ GERALD, J. (2009): "Managing housing bubbles in regional economies under EMU: Ireland and Spain", working paper no. 315, Economic and Social Research Institute, Dublin.
- CONNOR, G.; FLAVIN, T eta O'KELLY, B. (2010): "The U.S. and Irish credit crises: their distinctive differences and common features" Irish Economy Note No. 10.
- DUFFY, D.; FITZ GERALD, J.; HORE, J.; KEARNEY, I. eta MACCOILLE, C. (2001): Medium-term review: 2001-2007, 8, The Economic and Social Research Institute, Dublin.
- EVANS, A.W. eta HARTWICH, O.M. (2005): "Housing the Celtic Tiger: Ireland's short-sighted construction boom", *Bigger, better, faster, more: why some countries plan better than others*, pp. 43-54, PolicyExchange.
- HONOHAN, P. (2009): "Resolving Ireland's banking crisis", *Economic and Social Review*, Vol. 40, N° 2, p. 207-231.

- KELLY, M. (2009): "The Irish credit bubble", working paper 09/32, School of Economics, University College, Dublin.
- KOEVA, P. eta MORENO, M. (2004): "Ireland selected issues, IMF Country Report, 04/349.
- REGLING, K. eta WATSON, M. (2010): "A preliminary report on the sources of Ireland's banking crisis", Government Publications.
- SOMERVILLE, R.A. (2007): "Housing tenure in Ireland", *Economic and Social Review*, Vol.38, N° 1, pp. 107-134.